

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וישב

(חלק טו — שיחה ה)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וישב ה

ד) אפילו אם נמצא הכרח לכך שמשמעות פתיל בפרשתנו אינה „חוט“ (או „חבל“) כבכל מקום – הי' לרש"י לפרש „פתילך“ (בפסוק דידן) כפירוש הרשב"ם: פתילך – „אזור“ (מפני שאזור (אבנט) דומה ל„חבל“ ו„חוט“)?

ה) מפני מה הוצרך רש"י להוסיף (לאחר שהביא את לשון התרגום) את ההסבר – „(טבעת) שאתה חותם בה (ושמלתך) שאתה מתכסה בה“?

ב. יש מפרשים⁷, שבהוספה זו „(טבעת) שאתה חותם בה (ושמלתך) שאתה מתכסה בה“ מיישב רש"י את השאלה: כיצד מרומז בתיבות „חותמך ופתילך“ הפירוש „עזקתך (טבעת) ושושיפך (שמלתך)“? – ועל זה מבאר רש"י: „טבעת שאתה חותם בה“, ולכן נקראת הטבעת „חותמך“; „שמלתך שאתה מתכסה בה“ – ומרמז בזה לפסוק⁸ „גדילים תעשה לך גו' כסותך אשר תכסה בה“ (שבו נזכרים „גדילים“ – ציצית ופתילים – בקשר עם „כסותך (שמלה) אשר תכסה“), ולכן נקראת גם

א. בפירושו על הפסוק: „ויאמר (יהודה) מה הערבון אשר אתן לך ותאמר (תמר) חותמך ופתילך ומטך אשר בידך“ העתיק רש"י את התיבות „חותמך ופתילך“ והביא על כך את לשון התרגום: „עזקתך ושושיפך“, וביאר דהיינו „טבעת שאתה חותם בה ושמלתך שאתה מתכסה בה“.

וצריך להבין: א) מדוע הוצרך רש"י להוציא את תיבת „חותמך“ מידי פשוטה (חותם ממש²) ולפרש תמורת זאת כתרגום אונקלוס: „עזקתך“ (טבעת)?

ב) וכן קשה בנוגע לפירוש רש"י על „פתילך“ (ע"פ התרגום: „שושיפך כו' שמלתך שאתה מתכסה בה“): לא מצינו בתנ"ך שתיבת „פתיל“ משמעותה „שמלה“³, בעת שמצינו ש„פתיל“ משמעותו פתילה, או – חוט⁴?

ג) לפי רש"י על התורה בהכרח לומר שתיבת „פתיל“ אינה דורשת פירוש כלל (כרוב המכריע של התיבות בתנ"ך שרש"י אינו מפרשן), שהרי בזה מיושב מדוע אין רש"י מפרש את תיבת „פתיל“ בחומש⁵.

וגם ביחזקאל שם – „חבל“ בא לא בתור פירוש תיבת „פתיל“ כ"א דרך אגב בפ"י השייכות דפתיל פשתים למדידה*. וע"ד פרש"י שמות (כח, ואו): ומרכזן בפתיל תכלת כו' וקוצצין פתילים מהם וטווין אותן חוט כו' וקצץ פתילים כו' למדנו שחוט כו'. ועד"ז בפרש"י לט, ג. לט, לא.

6) וראה ספורנו כאן.

7) רא"ם ושפ"ח כאן.

8) תצא כב, יב.

(* ולכן לא פירש כלום ב(נ"ך) שופטים טז, טז.

1) פרשתנו לת, יח.
2) וכבתי"ב כאן שתרגם חותמך ופתילך „סיטומתך“ – פ"י חותמך (ב"מ עז, א) – וחוט"יך.
3) וכמו שהקשה ברמב"ן כאן.
4) יחזקאל מ, ג.
5) שמות כח, כח ואילך. שלח בפ' ציצית. (ואדרבא „פתיל“ – משמש ביאור לתיבת אחרת „פתלתול“ – פרש"י האוינו לב, ה)).

השמלה „פתילך“, בגלל הציצית והפתילים שעלי.

ובזה תירצו⁹ את קושיית הרמב"ן: „ואיננו נכון שיתן שמלתו וילך ערום ממנה“ – מפני שמדובר כאן בשמלה נוספת שלבש (נוסף על השמלה הרגילה) כדי לקיים מצות ציצית.

אבל כל זה מבאר רק ש„חותמך ופתילך“ יכולים להתפרש „עזקתך ושושפך“, אבל לא (א) שישנו הכרח בפשוטו של מקרא לפרש כן (ולא בפשוטו בכל מקום: חותם ואזור¹⁰, כאמור לעיל); (ב) עפ"ז מתחזקת הקושיא שישנה בלאו הכי: למה לו להכתוב לומר „חותמך ופתילך“ ולהתכוון לטבעת ושמלה, מצד ההסבר „טבעת שאתה חותם בה כו“ – בשעה שאפשר לכתוב בפשטות ובפירוש „טבעתך ושמלתך“¹¹ (תיבות הנזכרות כמה פעמים בתורה¹²)? (ג) עפ"ז, לשון הכתוב הרומז לשמלה הי' צריך להיות „גדילך“, כשם של פתילי הציצית בפסוק הנרמז: גדילים . . תכסה בה. (ד) ועיקר: עד עתה עדיין לא למד הבן חמש למקרא דבר אודות מצות ציצית! ואפילו אם נאמר שעכ"פ יודע הוא את ענין הציצית מפירוש רש"י¹²,

שבו נאמר שיש לבני ישראל „טלית של ציצית“ – הרי שם לא הזכיר רש"י את ענין „פתיל“ וכאן לא הזכיר את ענין „ציצית“ – ואיך יקשר הבן חמש למקרא את שני הפירושים יחדיו! ואפילו אם נאמר שאין רש"י צריך לומר לו זאת, מפני שהוא עצמו לובש ציצית (ואומר בקריאת שמע – „פתיל תכלת“) – הרי¹³ הי' על רש"י להביא את הפסוק „גדילים . . תכסה בה“?

ג. והביאור בזה: הכרח רש"י ש„חותמך“ אינו כפשוטו (חותם) הוא מתוכן הפרשה: הליכת יהודה לתמנה היתה (בלשון הכתוב¹⁴) „לגז צאנו“, עבודה שאינה דורשת כל שימוש בחותם¹⁵, ולכן קשה לפרש „חותמך“ כפשוטו, שכן – ע"פ פשט: (א) למה לו ליהודה לשאת עמו את החותם ללא צורך? (ב) מאין לה לתמר שיהודה נושא את חותמו עמו, עד שביקשה ממנו בפשטות, וכדבר ראשון, שיתן לה את חותמו?

ולכן מפרש רש"י (כפירוש התרגום) „עזקתך“ – טבעת (שיש בה חותם); והרי טבעת המונחת אל האצבע היא דבר הרגיל, ואין זה חידוש שהיתה ביד יהודה טבעת בעת שהלך „לגז צאנו“.

אלא שכאן נדרשת הסברה: מובן בפשטות, שבשעה שביקשה תמר ליטול „ערבון“ מיהודה, בחרה לה חפצים

9 רא"ם וגוי"א כאן.

10 ולפ"ז מתורצת ג"כ קושיית הרמב"ן – כי נתן לה רק ה„אזור“ שלו.

11 בנוגע ל„פתיל“ – ת"י ברא"ם וגוי"א דבזה רמזה שאין כוונתה לשמלה בכלל, אלא לבגד המיוחד שלו שע"י קיים מצות ציצית (כנ"ל בפנים), ולכן נקרא „פתיל“ דוקא – ע"ש הציצית, אבל ראה בפנים (ג).

12 „שמלה“ נזכר גם לעיל: נח ט, כג. וישלח לה, ב. פרשתנו לז, לד.

12* נח ט, כג.

13 ראה גם בבאר יצחק כאן.

14 פסוק יג.

15 בפס"ז כאן: „חותמך שהי' חותם בו את הצאן.“ ועד"ז בחזקוני כאן („לחתום הקשרים של צמר“). אבל בפשטות משתמשים ב„חותם“ בשטרות ואגרות וכיו"ב (ראה רש"י תצוה כח, יא. מג"א ג, יב. ועוד).

(שמלתך) – ומוסיף מיד שאין הכוונה לשמלה סתם, אלא „שמלתך שאתה מתכסה בה“: השמלה, שאתה, יהודה, מתכסה בה, כדרכם של אנשים חשובים ללבוש בגדים מיוחדים²⁰, וע"ד „בגדי עשו בנה הגדול החמודות“²¹, „ויוצא העבד גו' ובגדים ויתן לרבקה“²²; וגם יהודה מפני חשיבותו, בהיותו הגדול שבשבטים²³, לבש שמלה מיוחדת – ולכן היתה תמר בטוחה שבוודאי ישוב יהודה לקחת שמלה זו²⁴ („שאתה מתכסה בה“²⁵).

[על דרך הוספת הכתוב עצמו אודות „מטך“, שזהו „אשר בידך“ –

שהם: א) יקרים אצל¹⁶ (ואזי יובן – אצל יהודה – מדוע בחרה בהם). ב) מיוחדים לו באופן אישי (מאחר שביקשה להשתמש בהם עבור „הכר נא למי“).

ולכן צריך לומר, שבבקשה את „חותמך“ מיהודה לא התכוונה לטבעת כטבעת – מאחר שחשיבותה של טבעת אינה מספיקה כדי להבטיח^{16*} שיהודה יהי מוכרח לשוב לקחתה, וכן אינה „אישית“ ד',

אלא ביקשה – וזאת מדגיש רש"י בהוסיפו „טבעת שאתה חותם בה“ – את הטבעת שיהודה („שאתה“¹⁷) חותם בה¹⁸, ובוודאי לא ישאירנה בידו¹⁹.

ובזה מובן גם הטעם שהטבעת נקראת כאן „חותמך“ (ולא „טבעתך“), מפני שדוקא ע"י תיבת „חותמך“ מובנת כוונת תמר כשביקשה מיהודה את טבעתו.

ד. לפי זה מבואר גם הטעם שלא הי' רש"י יכול לומר ש„פתיילך“ כאן היינו „אזור“ – שכן לאזור אין כל חשיבות, או שייכות אישית ליהודה; ולכן מפרש רש"י „שושיפך“

(16) משא"כ בדברים שרק „היו צריכין לו“ (חזקוני ועד"ז בפס"ז כאן).

(16*) ואפילו את"ל שכיון שיהודא הי' הגדול שבשבטים טבעתו בדוגמת טבעת המלך (ראה פרש"י אסתר ג, י"ד), הרי גם היא – טבעת שיש בה חותם (שם ג, יב).

(17) ועפ"ז יומתק מה שלא כתב רש"י „טבעת שחותמין בו“ (כברד"ק כאן), אלא (מדגיש) „טבעת שאתה חותם בה“.

(18) להעיר מב"מ כו, ב (מוכא בצפע"ג – להרגצובי – ע"ה"ת כאן) דטבעת לא משאלי אינשי.

(19) ובפרט ש„ויחשבה לזוונה“ (פסוק טו).

(20) ראה גם רמב"ן כאן. ספורנו.

(21) תולדות כו, טו.

(22) חיי שרה כד, נג.

(23) כדמובן בפרשתנו לו, כו. וראה לקו"ש ח"ט ע' 3. אבל להעיר מפרש"י לעיל (לח, א): שהורידוהו אחיו מגדולתו.

(24) עפ"ז יומתק מה שנקט רש"י לשון „שמלה“, ולא „בגד“ שרגיל יותר בתנ"ך (וכמו שנאמר בסיפור זה גופא (לעיל פסוק יד): ותסר בגדי גו'. ובפסוק (יט) שלאח"ז: ותלבש בגדי גו') – כי „בגד“ כולל כל מיני לבושים [וכמ"ש בבגדי כהונה (תצוה כח, ד): ואלה הבגדים גו' מצנפת ואבנט], משא"כ „שמלה“ מורה על בגד שמתעטפים בו.

(25) עפ"פ המבואר בפנים – דהוספת רש"י (על לשון התרגום), „טבעת שאתה חותם בה ושמלתך שאתה מתכסה בה“, באה לתרץ למה בחרה תמר בדברים אלו דוקא (ולא המשך לפירוש התיבות „חותמך ופתיילך“, כפירוש המפרשים) – יומתק מה שב' הענינים מבאר רש"י בדבור אהז"א*, ולא כל תיבה בדיבור בפ"ע, כרגיל בכגון דא.

(* אבל בדפוס שני דרש"י: עזקתך ושויפך. חזקתך טבעת שאתה חותם בה. ופתיילך ושמתך שאתה מתכסה בה (היינו שמעתיק עוה"פ „חותמך“ ופתיילך“ כ"א בדבור בפ"ע).

בכוונה להדגיש, שתמר ביקשה (לא מקל סתם, אלא) את מקלו של יהודה דוקא, אשר ביטא את גבורת יהודה²⁶].

ולפי זה מיושבת ממילא קושיית הרמב"ן – כיצד השאיר יהודה את בגדו אצל תמר – מפני שלא היתה זו השמלה היחידה שלבש, אלא שמלה מיוחדת שלבש כסימן לחשיבותו.

ה. והמענה לשאלה (כנ"ל, ס"א): היכן מרומז בתיבת "פתילך" הפירוש ד"שמלה" –? מובן הוא מפירוש רש"י בפרשה קודמת:

על הפסוק²⁷ "נפתולי אלקים נפתלתי" כתב רש"י²⁸, שתיבת "פתיל" כוללת גם משמעות של "חבור"; ולכן גם שמלה שאדם מתכסה בה נקראת "פתיל" להיותה קרובה אליו ומחוברת²⁹ עמו³⁰.

(26) ראה רמב"ן, בחיי וספורנו כאן.

(27) ויצא ל, ח.

(28) מפ"י, מנחם בן סרוק. ואף שמסיים, ואני מפרשו לשון עקש כו" – הרי: א) מזה שמביא פי' מנחם בן סרוק קודם ל"ואני מפרשו", מוכח שהוא הפירוש העיקרי בפש"מ. ב) גם הפי' "לשון עקש" אינו שולל ד"פתיל" אפ"ל פירושו ל' חבור, אלא שאי"ז פירושו כאן, וכדמוכח מזה שעה"פ (חוקת יט, טו), צמיד פתיל" מפרש רש"י: "פתיל – לשון מחובר כו"'. ג) בפי' הנ"ל (חוקת שם) מסיים רש"י: "ל' מחובר בל' עברי* וכן נפתולי אלקים נפתלתי נתחברתי כו". וראה מפרשי רש"י לחוקת שם. ואכ"מ.

(29) להעיר ממשפטים כב, כו: שמלתו לעורו גו'. ובפירש"י: זו חלוק.

(30) כ"כ גם בבאר יצחק כאן. וראה רד"ק וספורנו כאן.

ומה שהקשה הרמב"ן (וראה גם בבאר יצחק)

וכשם שתיבת "חותמך" כתובה כאן בדיוק, כנ"ל, כך מדויקת כאן הלשון "פתילך" – ומצד אותו הטעם: בתיבת "פתיל" (לשון חיבור) מתבארת כוונת תמר בבקשה את שמלתו של יהודה – בגד בעל חיבור אליו, "מתכסה בה", וגם בעל שייכות מיוחדת ליהודה, לחשיבותו בתור יהודה.

ו. מיינה של תורה בפירוש רש"י זה:

ב' הקצוות האמורים ב"טבעת שאתה חותם בה"

– (א) אשר מחד גיסא רצון תמר בערבון זה הי' (לא לשם הטבעת, שאין בה חשיבות ושייכות אל יהודה, אלא) לשם החותם, שבו ניכרה בעלותו וחשיבותו של יהודה; (ב) ולאידך, החותם הי' (לא דבר בפני עצמו, אלא) חלק מהטבעת –

מתאימים לענין "טבעת שיש בה חותם" כפי שמתבאר בפנימיות התורה; והדברים קשורים להסבר הכללי (בפנימיות התורה) בטעם שתמר ביקשה מיהודה ג' דברים אלו דוקא – "חותמך ופתילך ומטך", וכדלקמן.

ז. על הפסוק³¹ "ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה", איתא במדרש³²: "רבנן אמרי משל למלך שעשו לו טבעת מה היתה חסירה חותם כך מה הי' העולם חסר שבת". והיינו, שהעולם ללא השבת הוא כ"טבעת"

ממש"נ לקמן (פסוק כה), והפתילים" (לשון רבים) – כבר תי' ברד"ק שם: כי השמלה כו' היו נעשים על תכונת שנים או יותר.

(31) בראשית ב, ב.

(32) ב"ר פ"י, ט.

(* ברא"ם וכו"ה בדפוס ראשון ושני דרש"י וברש"י כת"י: בלשון ערבי.

(ללא חותם), והשבת היא כ„חותם” לטבעת.

והביאור בזה³³:

„טבעת” היא מלשון טבע – הנהגת הטבע שבעולם, הנהגה טבעית אשר נותנת מקום שלא לראות שיש לעולם בעל הבית, שהוא „שייך” לקב”ה;

והשבת היא חותם, עדות וזכר למעשה בראשית. ובלשון ספר החינוך³⁴, שהיא קובעת „בלבבנו אמונת חידוש העולם”, וממילא יודעים אנו גם שהעולם מתחדש בכל יום תמיד, כפי שמבאר רבינו הזקן בארוכה³⁵.

וביאור ב’ אופנים אלו בשמותיו של הקב”ה: שם אלקים בגימטריא הטבע³⁶, ושם הוי’ ענינו הוי’ הוה ויהי כאחד³⁷. „חותם” הוא הגילוי דשם הוי’ (כמאמר רז”ל³⁸ „חותמו של הקב”ה אמת” וכדכתיב³⁹ „ואמת הוי’ לעולם”), והוי’ הוא שורש הנהגה הנסית, אשר בהנהגה הנסית באה לידי ביטוי אמת הוי’, ונראה וניכר בגילוי שהקב”ה הוא למעלה מהעולם לגמרי.

33) בהבא לקמן – ראה אוה”ת בראשית (כרך ג’) תקיא, א. תשא ע’ איתקנוני. ד”ה את שבתותי היש”ת פ”א.

34) מצוה לא לב. וכ”כ במו”נ ח”ג פמ”ג.

35) שער היחוד והאמונה בתחלתו.

36) פרדס שער יב פ”ב. שעהיה”א רפ”ו.

ובשלה”ה (פט, א) משמע קצת שכי”ה בזהר.

37) זח”ג רנו, סע”ב. שעהיה”א פ”ז (פב, א).

38) שבת נה, א. וראה לקו”ת ד”ה אלה מסעי

(צא, ד) וביאורו (צג, ב ויאילך).

39) תהלים קיז, ב – וראה לקו”ת רד”ה ביום

השמע”צ (השלישי). וראה רש”י וראא ו, ג (הובא

באוה”ת בראשית שם): לא נכרתי להם במדת

אמתית שלי . . שמי ה’.

ובדוגמת המעלה האמורה בחותם – במעשה יהודה ותמר: דוקא חותם הוי’ יכול לשמש כערכון עבור תמר, מפני שבטבעת מצד עצמה אין ניכרת בגלוי שייכותה לבעל הבית, ליהודה; אבל החותם מורה שזהו דבר השייך ליהודה. וכנ”ל, זהו גם ההפרש בין ששת ימי בראשית לשבת:

בששת ימי בראשית היתה התהוות העולם ע”י שם אלקים, הנהגת הטבע. ואף שהתהוות היא משם הוי’⁴⁰ (הוי’ לשון מהוה⁴¹), הרי זה באופן ששם הוי’ מאיר ופועל⁴² ע”י שם אלקים⁴³; אבל בשבת נוסף הענין ד„חותמו של הקב”ה אמת” – „אמת הוי’ לעולם”: שם הוי’ כפי שהוא מצד עצמו נמשך בעולם⁴³.

והדבר מתאים גם לחילוק בין „חותם” ו„טבעת” בספירות⁴⁴: „חותם”

40) ולמעלה יותר, כידוע דעיקר ההתהוות הוא בכח הסובב דוקא (תו”א מג”א ד”ה יביאו לבוש מלכות (צ, ב). ד”ה ביום השמע”צ (נדפס באוה”ת שמע”צ ע’ א’תשעט ואילך). ובארוכה – ד”ה לכל תכלה תרני”ט. ובכ”מ).

41) ראה זהר שם. פרדס ש”א פ”ט. שעהיה”א פ”ד. ועוד.

42) וכן ההתהוות מאור הסובב הוא מה ש„נמשך ומאיר בממכ”ע . . שאור הסובב נותן בו כח ועוזו כו” (תו”א מג”א צב, ד. דרמ”צ סא, ב. ובארוכה – ד”ה לכל תכלה שם. ובכ”מ).

וגם ה„צורה” שבנבראים דרשו מחפץ הוי’ – אור הסובב (תו”א מקץ רד”ה נ”ח. קוני’ עה”ח בתחילתו. ובכ”מ) – „הוא ע”י התלבשות בחי’ הרצון בבחי’ חכמה כו” (קוני’ עה”ח שם. סה”מ השי”ת ע’ 15. ובכ”מ).

והחידוש דיום השבת הוא שאור הסובב כמו”ש מצד מאיר באור הממלא.

43) ראה ד”ה את שבתותי שם: דהתהוות . .

מהארת שם הוי’ . . חיצוני’ האור . . שבא בעולם והסתר בשם אלקים ובשבת . . פנימי’ האור כו’.

44) אוה”ת בראשית שם. וש”נ.

ושלימות העבודה שע"פ טעם ודעת היא דוקא כאשר היא חדורה גם בעבודת המסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת⁴⁹.

ט. הביאור הנ"ל (ס"זח) בענין חותם וטבעת – שזהו החיבור דנס (יסוד) וטבע (מלכות) – קשור עם הטעם הפנימי לזה שתמר ביקשה ג' דברים אלו – „חותמך ופתילך ומטך“:

איתא בספרים⁵⁰, שתמר היא בחינת מלכות. ולכן ביקשה ג' דברים אלו „חותמך ופתילך ומטך“ – מאחר שהם כנגד ג' ספירות: יסוד (חותמך), נצח (פתילך), הוד (מטך)⁵¹; ובוזה ביקשה לפעול חיבור בין ספירות אלו שלמעלה מהמלכות עם ספירת המלכות⁵², ובלשון החסידות: בנין המלכות.

ולכן ע"י „מעשה יהודה ותמר“ נולד „פרץ“ שהוא המקור דמלכות בית דוד⁵³ עד למשיח⁵⁴ – והיינו, שענין „בנין המלכות“, שיהי' בשלמותו לעתיד לבוא, התחיל מיהודה ותמר.

וי"ל בדרך אפשר, שזהו גם הטעם הפנימי לפירוש רש"י ש„חותמך“ היינו

מחודשת והיא עשיית הנסים השולטים על הטבע“.

(49) ראה ע"ד קוני' עה"פ פ"ז ואילך – לענין העבודה דיהו"ע ויהו"ת.

(50) ראה לקו"ת להאריז"ל פרשתנו, סוד תמר: „תמר שם אדני“ וראה זח"ג עב, א.

(51) זח"ג שם. הגהות הרח"ו (והובא במק"מ) שם. הובא באו"ת לה"מ סוף פרשתנו. אוה"ת חנוכה (ב). רד"ה ויגש תרכ"ז, תרע"ט.

(52) זהר שם. וראה אוה"ת פרשתנו (כרך ו') תתרכ"א.

(53) סוף מגילת רות.

(54) ראה ב"ר פפ"ה, יד וברש"י שם.

הוא ספירת היסוד, ו„טבעת“ – מלכות; והרי ספירת המלכות היא השרש דהנהגה טבעית, ויסוד⁴⁵ (ז"א) – השרש דהנהגה נסית.

ח. כמבואר לעיל, כשם שהחותם אינו מציאות נפרדת לעצמו, אלא דבר הנמצא בטבעת (וממילא ע"י החותם ניכר שגם הטבעת שייכת ליהודה) – כך גם השבת (נס) אינה ענין נפרד מששת ימי בראשית (בריאה), אלא היא היום השביעי דששת הימים, והיא פועלת את השלימות בתוך הבריאה, ובלשון חז"ל: „מה ה' העולם חסר שבת“. והיינו, שהשלימות של הטבע גופא היא בזה שממשיכים בו מה שלמעלה מן הטבע⁴⁶ – שם הוי' כפי שהוא לעצמו, למעלה מן העולם לגמרי.

וכן הוא גם בעבודת ה':

בעבודת ה' יש ב' אופנים: א) עבודה ע"פ טעם ודעת (אשר על ידה ממשיכים אור אלקי שהוא בערך הבריאה⁴⁷), ב) עבודה של מסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת (אשר על ידה נמשך אור אלקי שלמעלה מהבריאה⁴⁷ – אשר בא לידי ביטוי בהנהגה נסית⁴⁸);

337

(45) ראה יהל אור לתהלים ק, א. וש"נ. וראה גם אוה"ת חנוכה שלד, ב.

(46) ראה סידור ד"ה מזמור לתודה (מד, ב). פיה"מ (מהדור"ב) פקל"ט ואילך.

(47) וכידוע מ"ש בכתהאריז"ל (ראה סה"מ תש"ג ע' קסח. וש"נ) דע"י העבודה דתומ"צ ממשיכים יחוד זו"נ (אור דס' השתלשלות) וע"י העבודה דמסנ"פ – יחוד אר"א (אור חדש מעצמות אוא"ס).

(48) ראה אוה"ת בראשית (יט, א) מהרמ"ז, דע"י יחוד פנימי דאור"א „תתחדש בעולם הנהגה

ותמר דוקא, מובן שישנה שייכות ביניהם בתוכנם.

והביאור בזה: ידוע⁵⁸ שגילוי כח האיין-סוף בעולם הזה הוא בענין הנישואין, שהוא בנין עדי עד – אין סוף; והיינו, שנישואין הם בדוגמת החיבור דבחינת חותם (נס) וטבעת⁵⁹ (טבע): הגילוי דכח האיין-סוף בעולם

אגל.

וכיון ש, בנין המלכות האמיתי והשלם, החיבור דאין סוף עם העולם (נס וטבע; יסוד ז"א) ומלכות) שיהי' לעתיד לבוא, התחיל מקידושי יהודה ותמר, כנ"ל – לפיכך נרמז הענין דקידושין בטבעת בהם דוקא.

(משיחות ש"פ וישב תשל"ג, תשט"ז)

„טבעת“ ובה חותם – לפי שענין החותם והטבעת הוא, כאמור, החיבור דיסוד ומלכות; ונמצא, שענין החותם והטבעת הוא בהתאם⁵⁵ לתוכן הכללי דמעשה יהודה ותמר: בנין המלכות, המשכת בחינת החותם (יסוד) בתוך בחינת הטבעת (מלכות).

יוד. לפי זה יש לבאר גם את דברי רבותינו בעלי התוספות⁵⁶ (על „חותמך“), שיהודה „קדשה (את תמר) בטבעת (בחותם שנתן לה)“ [וזה גם מקור המנהג⁵⁷ שמקדשים בטבעת].

לכאורה צריך להבין: מהי השייכות בין קידושין לטבעת (שמטעם זה המנהג גם בזמן הזה לקדש בטבעת)? וכן: מזה שהתורה מרמזת את ענין הקידושין בטבעת בקידושי יהודה

338

(58) ראה לקו"ת שה"ש מ, א. ד"ה כל הנהגה תרנ"ב. ובארוכה – המשך שמח תשמח ע' 93 (סה"מ תרנ"ז ע' רסט) ואילך.

(59) לכא' עפ"ז למה מנהגינו לקדש (ודוקא) בטבעת בלי חותם.

הטעם ע"פ נגלה י"ל שהוא ע"ד שנהגו שלא לקדש בטבעת שיש בה אבן (שו"ע אה"ע סל"א ס"ב. וראה שו"ת צ"צ חאה"ע סקי"א).

ואולי אפשר לבאר ע"פ מה שמסיים באוה"ת בראשית (שבהערה 33) מלקו"ת דטבעת קדושין הוא בחי' מקיף, וע"פ הנ"ל בפנים – הרי חותם הוא ההמשכה בפנימיות (וזה בא רק לאחר הקידושין והברכות וכו'. ובכללות יהי' זה – לעת"ל (שמו"ר ספט"ו)).

(55) ולהעיר שבאוה"ת בראשית (שבהערה 33) מביא פ"י הרח"ו (ד,חותמך יסוד פתילך ומטך נו"ה) לענין חותם וטבעת, עיי"ש.

(56) וכ"ה בתוספות – הדר זקנים. מושב זקנים עה"ת. ובריי"א כאן (פ"י הא'): שקדשה במשכון שנתן לה החותמת והפתילים והמטה.

(57) ראה רמ"א אבה"ע ר"ס כז: נוהגין לקדש בטבעת ויש להם טעם בתקוני הזהר. ראה תקו"ז ת"ה ות"י. ובס' אוצר חילוף מנהגים בין בני בבל לבני א"י (הובא גם ביש"ש ב"ק בסופה) דמנהג א"י לקדש בטבעת משא"כ בבבל.

